ISTORIE ŞI FILOSOFIE

LIBERTATEA CA FUNDAMENT A INDIVIDULUI ŞI A SOCIETĂŢII ÎN CONTEMPORANEITATE

Gabriel BONDARENCO

CZU: 123.1:342.7 jfhg907@gmail.com

This thesis is dedicated to analyzing the concept of freedom and how these theories shape the worldview of individuals and, consequently, of society and the rule of law. Conceptions of freedom directly impact individual behavior and the formulation of laws in the rule of law, regarding human rights. At the same time, freedom is an essential characteristic of the individual but due to some factors it is not fully embraced.

În zilele noastre, supravegherea în masă, utilizarea pe larg a propagandei, războaie continue, manipularea limbajului și, pe lângă acestea, cultul personalității actorilor politici ne fac să gândim că ne apropiem din ce în ce mai tare de o distopie, ce ne amenință libertatea prin concentrarea puterii în mâinile politicienilor și ale birocraților. Aceste tendințe sunt posibile, în general, datorită conformismului nostru faptul că permitem asuprirea noastră de către asemenea acțiuni de dragul securității. Analiza conceptului de libertate de la antici până în contemporaneitate relevă complexitatea și evoluția unei idei fundamentale în dezvoltarea umanității. De la reflecțiile filosofilor greci, care au stabilit primele fundamente ale libertății ca element central în structurile politice și etice, până la gânditorii moderni și contemporani, care au extins și nuanțat conceptul în multiple direcții, libertatea rămâne un punct crucial în discuțiile despre drepturi, moralitate și structurile sociale. Explorarea acestei evoluții ne ajută să înțelegem mai bine nu doar diversitatea perspectivelor asupra libertății, dar și importanța acesteia în configurarea societăților democratice și în promovarea drepturilor individuale. În epoca contemporană, conceptul de libertate s-a extins și a devenit mai complex. A apărut o mai mare preocupare pentru libertatea economică și pentru protecția drepturilor sociale și civile ale individului. Lupta pentru egalitatea de gen, drepturile minorităților și drepturile omului au devenit teme centrale. În același timp, libertatea individuală este echilibrată cu nevoia de reglementare și de protecție a intereselor comune în cadrul societății. Conceptul de libertate pozitivă este deosebit de important încât servește ca bază pentru definirea multitudinilor de aspecte ale libertății și împreună cu conceptul de libertate negativă formează o perspectivă holistică a termenului general de libertate. Libertatea este o valoare și o calitate întâlnită în toate sferele de activitate umană dintre care: libertatea politică se referă la capacitatea indivizilor sau a grupurilor de a participa la procesul politic, libertățile civile sunt drepturi și libertăți fundamentale care sunt protejate de lege și

au ca scop protejarea autonomiei individuale și limitarea intervenției guvernamentale incluzând libertăți precum: libertatea religioasă, libertatea de exprimare, libertatea presei și libertatea de asociere; libertatea interioară se referă la autonomia și libertatea pe care indivizii o au în viața și alegerile lor personale. Având toate aceste interpretării despre tipurile de libertății, importanța fiecăreia fiind argumentată îndestulat, motivează filosofii politici să formuleze curente despre existența și activitatea societăților bazată pe aceste abordări. Existențialiștii vad libertatea ca un aspect fundamental al existenței umane. Subliniază responsabilitatea individuală și ideea că indivizii au libertatea de a-și crea propriul sens și scop în viață. Consecințele capitalismului, cum sugerează și K. Marx, sunt: alienarea ce duce la o separare clară a vieții sale personale de munca și definirea valorii proprii a individului în dependență de succesul sau pe piață, astfel stimulând spiritul competitiv, determinând indivizii să fie mai conștienți de propria sa persoană, de propriile capacități, dar și neajunsuri. În acest mod Erich Fromm explica separarea individului de comunitate, ca entitate distinctă cu propriile nevoi si dorințe [1,2]. Creşterea individualității individului este un fapt pozitiv, dar acest fapt vine cu consecințe negative precum problema definirii propriei persoane și creşterea sentimentului de singurătate. „Anxietatea singurătății este o condiție răspândită în societatea contemporană. Individul nu mai are un sentiment intim de legătură cu mâncarea pe care o mănâncă, cu hainele pe care le poartă, cu adăpostul care îl găzduiește. El nu mai participă direct la crearea și producerea nevoilor vitale ale familiei și comunității sale... Omul modern nu se bucură de compania, sprijinul și protecția vecinilor săi”[3 .p.25]. În același timp, faptul ca valoarea individului începe să fie determinată de succesul său pe piața, determină majoritatea indivizilor să devină frustrați cu propria persoana și creează sentimentul de neputință, acest sentiment fiind predominant din cauza monopolurilor stabilite în perioada capitalismului sălbatic. Ca rezultat al acestor schimbări de mediu social și economic, individul a devenit astfel conștient de potențialul care putea fi atins și simultan de neputință sa în această lume, creându-i astfel tendința de reîntoarcere la comunitate, sacrificând libertatea nouă găsită pentru a coopera cu sentimentele: de alienare, de izolare fata de celelalte persoane din cauza predominării competiției și reificarea relațiilor interpersonale, de anxietate și depresie din cauza presiunii constante de a reuși și afirmare pe piață care în rezultat afectează stima de sine și echilibrul emoțional al individului [1,2]. În societățile democratice prin - conformismul de automat individul încetează să mai fie el însuși; el adoptă în întregime tipul de personalitate oferit de modelele culturale; aşadar, devine exact ca toți ceilalți și așa cum se așteaptă ceilalți să fie [1]. Acest mod de evadare oferă individului un simt de apartenență, încât este identic cu milioane de alți indivizi, dar pentru această siguranță individul renunță la eul său. Prin preluarea în întregime a tipului de personalitate oferit de către modelele culturale acesta renunța la libertatea de a gândi, simți și acționa după dorințele proprii, însă individul crede cu sinceritate că starea de a fi preluată este în întregime a sa, și încetează să o mai diferențieze de eul propriu. În consecință propriile gânduri și sentimente sunt reprimate și încetează a fi parte a eului. „Pentru a depăși angoasa, trebuie să acționăm, să ne implicăm în proiec-

te concrete. Numai în acţiune putem să depăşim angoasa şi să ne asumăm libertatea noastră" [4, p.741]. Trăgând concluzii din citatele acestor autori pot concretiza că, sentimentul de angoasă poate fi depăşit prin acceptarea responsabilităţii pentru propria existenţă şi libertate, şi nu represiunea acestei stări, încât evitarea responsabilităţii nu va duce la autorealizare, ci la mai multe sentimente de neputinţă, care în consecinţă perpetuează ciclul vicios de fuga de libertate. Doar după o determinare autentică a identităţii şi libertăţii individuale putem vorbi despre libertatea societăţii, aşa cum mulţi autori sugerează că o societate nu poate fi liberă, dacă indivizi ce fac parte din aceasta societate nu sunt liberi. Astfel, indivizii ar trebui să îşi manifeste libertatea dar fără a o încalcă pe cea a altor indivizi, încălcarea libertăţii altor indivizi este problema central de la care pornesc toate teoriile asupra libertăţii unei societăţi, astfel pentru o societate liberă trebuie respectat principiul vătămării. Acest principiu, chiar dacă nu este menţionat, este central în toate operele ce vorbesc despre conceptul libertăţii a filosofilor politici, inclusiv adepţi a unei sau a nici unei ideologii. Astfel, principiul vătămării presupune că libertatea de acţiune a oricărui individ sau comunitate nu trebuie să încalce libertăţile altui individ sau altei comunităţii. Tehnologia, globalizarea şi complexitatea societăţilor contemporane au adus noi provocări pentru conceptul de libertate individuală, punând în discuţie graniţele dintre libertate şi securitate, intimitate şi control social. În concluzie, această lucrare a evidenţiat faptul că libertatea este un element esenţial al existenţei umane, care necesită o atenţie continuă şi o înţelegere profundă pentru a fi susţinută şi valorificată în contextul provocărilor contemporane.

Referinţe:

1. FROMM, E. *Fuga de libertate*. Bucureşti: Trei, 2008 ISBN: 978-606-719-651-1
2. MARX, K. *Capitalul*. Oxford: Oxford University Press, 2008 ISBN: 978-019-953-570-5
3. MOUSTAKAS C.E. Loneliness. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1961 ISBN: 978-0-135403-785
4. SARTRE, J. P. *Fiinţă şi Neant*. Bucureşti: Paralela 45, 2004 ISBN: 973-697-178-3

Recomandat
***Anghelina SUCEVEANU**, dr. conf. univ.*